

Disputatio inauguralis medica de febre petechiali / [Georg Loffhagen].

Contributors

Loffhagen, Georg, 1672-
Schaper, J. E.
Universität Rostock.

Publication/Creation

Rostock : J. Wepling, [1696]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/arn3sf7b>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

FEBRE PETECHIALI

QVAM

DIVINA FAVENTE GRATIA

CONSENSU AC AUTORITATE GRATIOSISSIMÆ FACULTA-
TIS MEDICÆ IN ILLUSTRİ VARNIACA ACADEMIA
PRÆSIDE

**DN. JOHANNES ERNESTO
SCHAPERO,**

MED. DOCT. EJUSQ; PROFES. PUBL. DUCAL. CELEBERRIMO
HUNCQ; AD ACTUM SPECTABILI DECANO

DN. PATRONO, PRÆCEPTORE, PROMOTORE
AC HOSPITE SUO ÆVITERNUM DEVENERANDO

PRO LICENTIA

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES & PRIVILEGIA
DOCTORALIA RITE CONSEQUENDI.

DIE XIX AUGUST. M. DC. XCVI.

IN AUDITORIO MAJORI,
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
PUBLICO & SOLEMNI EXAMINI SUBJICIT

GEORGIUS BOISZEN / LENZ. MARCH

MILITIÆ PRÆSIDII BOIZENBURGENSIS MEDICUS VOCATUS.

ROSTOCHII Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr. *P. 72*

5897

ILLUSTRI
DUCATUS MECKLENBURGICI
REGIMINI

Quod IMPERATORIA AUTORITATE NUNC
EST CONSTITUTUM
GUSTROVII

VIRIS
PERILLUSTRI PROSAPIA
SUMMA GUBERNANDI PRUDENTIA
EXCELLENTI ERUDITIONE
MULTOq; RERUM USU

Eminentissimis Dominis
DN. PRÆSIDI CONSILIORUM SUPREMO
COETERISQUE CONSILIARIIS SECRETIORIBUS

Dominis suis benignissimis

hanc Inauguralem Disputationem

humillimè consecrat

GEORGIUS LOSSHAGEN

Lenz, March.

Q. D. T. O. M. B. V.

Thes. I.

Vam cum aliis ardentibus convenientiam habet febris petechialis, causa est ut alii ad Synochas putridas, ad causum eam referant alii, igneae naturae esse, & cum urat causum à Græcis dici posse non æque inconueniens, sed accuratius essentia exprimitur cum Grajis πεμφιγώδην πυρετόν vocando, humorum ebullitione & perturbatione non solum, sed profluentium manumq; ferientium scintillarum more cum se prodat, & si

non pustulis bullisque efflorescat, hisce propinquis tamen maculis, quæ totidem inflammatiunculæ sunt, jam urentem ægrum adhuc magis urit. A ferocia & malignitate dici quoq; solet pestis privata, vid. *CRATON. trium Imperatorum Archiatri, Consilior. lib. 5. p. 160.* Hinc etiam à nonnullis à periculoso symptomate pestichialis dicitur, quo idiomate apud Italos in priori seculo, ac Cypri ac Cretæ Insulanos insignita, vid. *Dn. FEHR de Scorzon. p. 70.* Efflorescentes autē istæ maculæ, febris huic alias ardenti, speciale imponunt aliud nomen, ut cum pulicum morsibus vel lentium maculis similibus appareat stigmatica cutis, febris vel pulicaris vel puncticularis vel lenticularis, frequentius petechialis dicatur, quam Germani vocant das Fleck. Sieber.

Thes. II.

Describi vulgo solet quod sit febris epidemica, cor primò affligens, maculis pulicaribus multisque diris symptomatibus comitata, à maligna qualitate ortum ducens. Quâ ex parte licet febris hæc quid sit pateat, clarius tamen esse autumo si dicam, quod sit: à spiritibus animalibus, miasmate quodam deleterio contaminatis & ex accedente quodam irritatis atque inde inso-

Pro morè præter ipsorum naturam expansis, calor præternaturalis in sanguine accensus, quam macularum in superficie cutis, ceu infallibile inflammationum signum, eruptio excipit, quæ cum plures uno eodemque tempore inficiantur, omnino epidemica dicenda.

Thef. III.

Miasmatis hujus heterogenii descriptionem accurate tradere difficile quidem maximeque arduum, ne dicam impossibile est, cum omnes ferè nostros sensus superet, ast cum in magnis & voluisse sat sit, conicere hinc fas est, cujusunque etiam naturæ hoc venenum sit, ad spirituum substantiam illud accedere, si considerem, quam insensibili modo agat, & cum actionem incipere putes, egisse jam dudum diris Symptomatibus quibus vita quoque periclitatur, se prodatur, adde, quod subitâ invasione infame contagii nomen habeat, à quo spiritus animales immediate afficiuntur. Omnia enim Symptomata cum invasione hujus morbi se manifestantia, faciliiori negotio inde deducuntur, quam si ad segnem humorum massam, cujus vitalis motus etiam à spiritibus dependet, vel ad alias occultas qualitates, vel nescio ad quam non putredinis speciem confugiamus; Tam subito enim hæc humorum massa affici nequit, quin si spirituum vigor non primum accessum patiatur, adhuc peregrinum illudat, sed inopinato sanus æger & ad interitum inclinat vel jam interiit & vi veneni extinctus est. Et si paulo accuratius perpendatur quam multum negotii facessant sanguis & humores medico si præparari postulent, antequam insignem vel notabilem alterationem aut mutationem subire velint, si spirituum constans motus sit, illeq; mutari nequeat, res est in aprico.

Thef. IV.

Minimè autem hæc nostrâ hypothesi, sanguinem & humores inculpabiles in hoc morbo existere asserimus; sicuti enim spiritus à sanguine malè disposito generati & reparati non possunt non ægrotare, ita ab ægro spirituum statu, qui massam sanguineam æque in statu morbooso agitant & alterant atque in statu sano regunt, œconomia sanguinis & humorum universalis non potest non perverti; Nec ineptè me facturum puto dicens

cens: simili, quamvis non plane eodem modo ac in liquore generoso à tonitru aut terræ motu commoto, in sanguine humano rem procedere, non enim in statum pristinum redit, quamdiu spiritus in illo aut dissipati aut suppressi jacent, statim atque autem hi vires resumunt & se legitime expandunt, vigorem ac statum priorem iterum acquirunt.

Thes. V.

Sanguis cum humoribus autem plus minusve mutationes subeunt easque varias, pro genio morbi, quo spiritus animales & humores ad unum omnes inficiuntur, fitque eorum tum consistentia tum motus conturbatio. Dictorum veritas observationibus firmari potest. *RIOLAN. in fin. anthropograph. & in Enchirid. anatom. lib. 2. Cap. 24.* refert, se aliquoties in febribus ardentibus malignis concretum sanguinem intra venas instar medullæ sambucinae observasse, ejusdemque testis etiam *FERNELIUS* est de *Febrib.* Et similem se collegisse ex venis malignè febricitantium affirmat. *SIM. PAULL. Digress. de Febrib. malign. §. 80.* Album eduxit in hac febre sanguinem Celeberrimus *WALDSCHMIDIUS* ceu videre est in *Ephem. German. N. C. Dec. 1. ann. 2. observ. 210.* in hoc ne vestigium quidem sanguinis, ut scribit, apparebat, dixisses potius albumen ovi, seri gelatinam, vel ut medicè loquar, saniem. Parisiensium Medicus Dominus *PUYLON* in Juvencula mortua febre ardenti sanguinem concretum intra venas a claviculis usque ad inguina, & intra arterias sanguinem concretum similem sebaceæ substantiæ, sive medullæ sambucinae porosæ observavit, vid. *RIOLAN. in anthropograph.* Nigerrimum & foetidissimum sanguinem in cadavere ex maligna interempti vidit *Theoph. BONETUS anatom. pract. lib. 4. Sect. 1. Observ. 17. §. 23.* Nonnunquam autem sanguis nexu suo adeo solutus in hac febre, ut etiam post mortem solutus maneat, nec grumescat. Celeberrimus *WEPPERUS de apoplexia p. 429.* sanguinem fluidum in cordis ventriculis & valis majoribus, nec post obitum grumescentem in cadaveribus febris maligna defunctorum, aliquoties se observasse scribit. Magnus *SYLVIVS de metb. medendi lib. 2. Cap. 26.* in malignis febribus omnibus, sanguinem solito fluidiorem esse testatur, & in venis arteriisve merè fluidum in *Ephem. Germ. N.*

C. Dec. 2. An. 9. Obs. 218. legimus. DN. MORTON in *Pyretolog.* p. m. 28. sangvinem foeminæ cujusdam febre malignâ laborantis detractum, tam tetrum spirasse odorem refert, quin & Chirurgus & cœteri adstantes in animi plane deliquium inciderint. Et Regner. de GRAAF de *succo pancreatico.* Cap. VIII. p. 323. scribit: Non solum existimamus cum aliis medicinam facientibus vivorum pestiferorum sangvinem extra corpus manere fluidum, sed etiam peste extinctorum in corpore similem fluiditatem servare, quemadmodum hoc semel per experientiam didicimus; quod à nullis rebus certius ipsi permiscendis oriri optime arguit, quam a volatilibus. Et sic a posteriori liquet quam variis modis peregrina sanguini affusa illum lædant, ab aliis coagulatur, diverso coaguli laxioris vel durioris excessu, ab aliis dissolvitur & funditur, vel suo nexu penitus solutus est sanguis. Arduum hinc & difficile opus determinare miasmaturam naturam, eorumq; in spiritus & humores reliquos effectum, à priori, nisi solo velocissimo contagio determinari non poterit, an alcali an acidum an alterius naturæ, à posteriori itaque determinandum est, dum symptomata varia varietatem causæ arguunt.

Thef. VI.

Spiritus & humores partem affectam principalem constituent, & modo omnes simul afficiuntur, modo spiritus præcedunt, in quos solos vel insensibiliter venenum agit, ut urina bona, pulsus bonus, sed æger moriatur; vel prius in sanguine latet, & cum tacita fermentatione maturatum, spiritus demum in deleterium cogit, hic invadendi diversus modus, ut a diversa sanguinis indole, sic a diversa veneni activitate simul dependet. Coire nequeunt, imo ne quidem attingere se possunt, quin colluctentur cum invicem, quo usq; virium intercedit paritas, qua lucta sanguinis motu nexuque constanti, peregrinum vel suppressum vel statim ejicitur vel succumbentibus fluidis febris triumphum agit, & ebullitiones enormes inducit, quo peregrino motu nec partes solidæ intactæ manent, sed ut cutis sic reliqua omnia quoque internaviscera & partes subjæctæ pestickiis maculis obsidentur, ut recte FERNELIUS statuit *libr. de Febris.* Cap. 18. nulla enim hic ac aliâ cum variolis & morbillis est disparitas, ut cum in illis partes

partes internæ pustulis scateant, cum cutis externa iisdem defor-
detur, sic quoque, & hic, cum in omnes partes perniciofa fertur
ebullitio, idem ut experiantur fatum, necesse est, eaq; eo magis
cum major ipsis calor insit, multiplici quippe experientia confir-
matum legi, purpureas februm maculas, eo promptius sumsisse
incrementum quo magis æger calefieret, hinc facies à pete-
chiis ordinario libera esse solet, & quo moderatiore servantur
regimine ægri, pestichia decreſcere ac minui solent. Prolato-
rum confirmationem addit CASTRO *Tract. de pest. p. 76.* qui ma-
culas has non solum externas, sed & internas partes affligere
optimè observatum refert, & JOANN. MORELLUS, non tantum
exteriolem corporis habitum sed & interiora viscera atqve mu-
sculos ejusmodi papulis obsideri, non secus ac per variolas ac
morbillos, scribit, vid. *Isbrand. DE DIEMERBROECK Lib. 4. de
Pest. in annotat. ad histor. XXXII.* Et in *Citat. hist.* idem refert, in ca-
davere peste extincto, & facta a Chirurgo incisione in femore,
maculas ab ipso perioſtio initium ducere & latiore basi, pyramidis
instar, per medios musculos recta sursum usqve ad cutim ascen-
dere atqve ibi in conum terminari, deprehensas esse, quamvis
non omnes ex tam profundo loco, sed quædam è medio muscu-
lorum, quædam a tendine ipso originem ducere, idem confir-
met; Et si ulterius aliarum observationes evolutæ legantur, par-
tes maculis syderatas fuisse, patet. Instar omnium in præsentia-
rum sit industrius BONETUS qui in *Sepuleb. anat. lib. 4. Sect. 1. Obs. 57.
p. 1494.* omnia viscera in ægro tali defuncto, nigricantia & spha-
celata fuisse refert.

Thef. VII.

Hoc heterogeneous miasma, rebus non naturalibus tribu-
endum est, imprimis aëri, qui variis inter se colluctantibus efflu-
viis & perniciosorum humorum halitibus, salibus volatilibus
causticis inquinatus, multiplicis configurationis, magnitudinis
& motus particulis exagitur, & alius seu diversus fit ab eo, qui
alias corpus ambit & inspiratur, hinc in consuetus simul incongruus
est & sic fluidis communicatus, cum aliter distemperata offendat lu-
ctam inducit, & motum intestinum simul, vel coagulando, vel quod
frequentius, nexum solvendo, pervertit ac turbat, cum symptoma-

tibus in petechiis diris. Ad hanc perversam aëris indolem symbolū
 suum addunt castra, militumq; contubernia, dum non humatorū
 cadaverum, olidorumque excrementorum foetor, aërem
 inquinat, planeque alienum facit, ut amplius non juvet motum
 fluidorum intestinum, sed destruere conetur; ne in præsentia-
 rum de aëris stagnantis ad interitum agente vidicam, idem ipse
 aër cum emolumento inspiratus, stagnatione exitiosus sit, non
 nisi ex mutatis tum figuræ, tum magnitudinis, tum motus ra-
 tione particulis, sic alienis. Non una eademque autem aëri an-
 nuatim textura est, sed diversis anni temporibus eam quoque
 diversam obtinet, hinc nec ejus sævitia eadem est, sed pro modo
 recessus à fluidorum constitutione, benignior vel malignior est,
 hosq; vel illos invadit, relictis aliis intactis. Curiosum hinc est
 quod in *Ephem. Germ. N. C. Dec. 1. ann. 6. 57. pag. 202.* videre est, ubi
 Hyeme molli & pluviosa, in vere ejusdē anni 1664, febris petechi-
 alis in solos infantes, utriusque sexus, infra XII. annum agentes
 sævit, & permultos peremit, ultra autem hocce annorum tem-
 pus natos intactos reliquit. Post novi- & plenilunium pestem exa-
 cerbatam fuisse refert *DIEMERBROECK de peste lib. 1. cap. 5.* idem
 in peste privata, petechiis volo, obtinere testantur *Ephem. Germ.
 N. C. Dec. 2. ann. 5. p. 347* ubi ipsissimo plenilunio exacerbata pe-
 techialis febris legitur; & *Dn. FEHR in tractat. de Scorzoner. p. 71.*
 refert, quod post natum Christum anno 1645. ob hyemem te-
 pediolem, passim grassatæ febres malignæ, ungaricæ primum,
 at subeunte vere petechiales factæ sint. Sic certis periodis sæ-
 viunt petechiæ ex aëris per miasma mutata qualitate ejus-
 que textura, qui si crassior paulo & sua textura laudabili con-
 stans sit, nec peregrinum tam facile admittit, nec petechiæ
 tam diris Symptomatibus ad interitum agunt, quippe ex nulla
 alia ratione in calidioribus regionum plagis, majori cum ferocia,
 enatæ petechiæ, sævire solent, quam quod textura Aëris, ejus-
 que qualitas mutabilis magis existat.

Thes. VIII.

Post aërem alimenta & quæ assumentur cibus & potus,
 quibus, quod perpetuo effluxu consumitur, restitutio fit, quique
 in sanguinem successive facessunt, & in eodem abripiuntur
 motus

motus, hujus petechialis febris causa existerē possunt, si victus ratio prava instituat; hinc fieri autumo quod inopes gulosi, luxuriosi, sordidi &c. hāc febre frequentius corripiantur. Nec militum in castris febris hāc rara & incognita est, cum multivaria sine discrimine ingerantur, eaque sæpius insolita sint & adversa, quibus nefame exstinguantur, vesci coguntur, ut carnes ab animalibus infectis petita, vel alio modo corrupta, vel putrida &c. vid. SENNERT. de febr. lib. 4. c. XI. Sitim autem sæpius sedant aqua palustri, foetida, putrida, mephitimque redolente, aut cerevisia crassa, turbida, foeculentā, se ingurgitant, aut bacchanalia vivunt in vino tartareo, austero, dulci &c. paucis, quæ aliena, sunt ipsorum potus, ex quibus omnibus nihil aliud sperari potest, quam ut fluidis scil. spiritibus & humoribus reliquis & consistentiæ & motus ratione turbatio inducatur, sic enim & alimenta nociva & trajiciens æther nostro plane contrarius, complicatis viribus luctam inducunt, & vel suo lentore resistunt, vel nimia activitate vehementius impellunt & texturam turbant, sicq; vel solvunt vel coagulant, & variis modis nocent, usque dum pars infirmior victas cogatur dare manus & succumbat.

Thef. IX.

Nimio motu & vigiliis purpureus latex fluido & spirituofo privatur, nihilque remanere permittunt quam segnem & crassam massam, nec minus immodica quiete & somno largiori hisdem idem lentor inducitur, ut in solidorum tubulis hæreant, & ob moram quam nectunt à naturali genio recedendo, si denuò forte fortuna expellantur ob peregrinam faciem sanguinis texturam turbent & solvant, quā mixturæ ejus aut periclitabitur aut penitus destruetur.

Thef. X.

Excretis & retentis, si ea modum excesserint, æque ad febrem hanc fores panduntur, cum spirituum & humorum motus turbatus ex utroque facilius turbari possint, quorum turbatio ex functionibus naturalibus inde impeditis, patet, cumque sic deterior fluida solidave se habeant, quis hosti irruenti resistet? hinc in muliere spatio novem dierum nihil per alvum excernente febrem

Febris malignam ortam **BONETUS** notat lib. 4. sepulch. anatomi. Sect. 1. de Febr. malign. & quò respiciunt monita practicum in febribus malignis salutaria pro abstinentia à venere, quam ne veneris usu, veneno fores pandantur; & quanquam universale non sit, citius tamen veneni vim præ aliis experiri, qui veneri litant frequentibus satis observationibus apparet.

Thef. XI.

Nec excludenda sunt animi pathemata, utpote sola ad hunc morbum inducendum sufficientia, experientia ejus indubitatus testis est, ipsa ratio etiam rem expedire potest, ab animi motibus enim sanguis & humores à spirituum motu vibrante concutiuntur, sicque motus vel præpeditur vel augetur, unde corpus contagio exponitur, admittitur illud, ulterius concutit fluida, dissolvit & turbat, nec resisti nec ejici potest, cum textura & motus congruus deficiant, hinc facillimè petechieis terrore vel ira affecti, inficiuntur. Indefinitis observationibus dicta confirmari possent, nisi ut epidemicis semper, sic etiam ultima hic grassante febre petechiali observatum, hoc infortunium jungatur, ut multi, ne dicam plurimi, terrore malignis vel afficiantur & occumbant, hinc **RIVERII** verba ut de malignis omnibus, sic etiam de petechiis valent, quæ lib. de febr. pestilent. p. 584. apponit, *animi pathemata*, inquit, *corpus vehementer exagitare solent, humoresque conturbare, atque adeò ad hanc luem capeffendam maxime disponunt, in primis vero Timor & tristitia, adeò ut nonnulli existimaverint, in obsidionibus & castris, morbos pestilentes non tam ex prava victus ratione & cadaverum fœtore, quam terrore, metu, anxietate, & mortis formidine provenire, quæ humores exagitant, eosque tumultuari ac fluctuare faciant.*

Thef. XII.

A vermibus febrem malignam productam variis observationibus patet, si & petechialem ab iisdem æque oriri dixerim, non errabo; rara causa est, hinc ut rarum etiam adduco, & si febrem malignam producere valeant, facile quoque petechialis auctores erunt, specifico symptomate, petechiis, ab ardentibus aliis malignis saltem distincta cum hæc febris sit, & passim experientiæ apud auctores non deficient, sed multorum loco curiosa observatio sufficiat, quam **Theoph. BONET.** in anatom. pract. lib. de Feb.

*Febr. p. 1491. suppeditat. Grassabantur inquit febres maligna pe-
recbiales in obsidione Hassniensi 1659. intra & extra muros; Mul-
ti qui de dolore ventriculi conquerebantur excitato vomitu, vermes
spithamum longos revomuerunt, & sic febre extincta ad sanorum
confortium redierunt.*

Thef. XIII.

Convenit autem hæc febris cum maligna, ratione invasionis
& symptomatum, excepto quod maculæ adhuc junctæ, quibus
speciali nomine quoque indigitatur, & cum ad pestis naturam ac-
cedere videatur ut *Thef. I.* monitum est, a *CRATONE* pestis priva-
ta dicitur, ab aliis pestis prodromus habetur. Differt autem ab aliis
malignis, ratione hujus symptomatis, in initio enim ante eru-
ptionem peticularum, malignæ nomine insignitur, statim ac
autem altiores morbi venenum facit progressus, ac maculæ hic
inde erumpunt, febris petechialis nomine venit. A peste autem
differt, quod cum pestis obvios quosque ἀσπείρων & velocissimè
invadat ac jugulet, hæc paulò mitior sit, lentius procedat, & gra-
du testudineo quasi serpendo, ad decimum quartum, aliquando
vigessimum usque diem, imò longius sese extendere soleat.

Thef. XIV.

Symptomata autem quibus hæc febris stipatur illius dia-
gnosin suppeditant, quæ tantentibus omnibus practicis in initio
admodum difficilis est, & mitissime plerumque invadit ægrum,
ut ante decubiti tempus perfecta aut sufficiens tantum diagno-
sis non appareat, fallit sic in initio exercitatos etiam Practicos
ut maximè hic quadret Poëtæ:

Sæpe exiguus mus

Augurium tibi triste dabit.

Gravitate symptomatum autem deinde hanc benignitatem com-
pensat, ut omnia symptomata si ritè se manifestaverint, majoris
quam pro febris natura videantur esse vehementiæ, & in omni-
bus symptomatibus peculiare aliquod appareat momentum,
quo à se ipsis dum in aliis morbis apparent, differunt; un-
de si quis periculum quod ex febre est, conferat cum periculo
quod imminet ex symptomatibus, illud præ hoc negligendum vi-
deatur; In primis autem si adest viriū dejectio sine manifesta causa,

si membra fatigata aut istibus quasi contusa, & si æger sibi simul non conscius sit, *ich weiß nicht wie mir ist* mir febler nicht; quod data occasione hic in studioso febre hac correpto & jugulato observavi, semper aliquid mali suspicandum est; accedit animi anxietas & præcordiorum angustia, inquietudo, lipothymia, horror levis sed frequens & inordinatus, quem excipit calor febrilis mitis, quandoque ad sensum ægrorum nullus, deinde autem insignis observatur, hunc insequuntur vigilæ pertinaces, deliria varii generis, vertigines, nonnunquam etiam jungitur veterius, & convulsiones superveniunt inprimis in statu. Pulsus naturali quandoque similis, quandoque frequens, nonnunquam debilis & parvus, cum urinis sanorum similibus, crudis, tenuibus, crassis, coloratis, turbidis cum variæ consistentiæ & coloris sedimento. Tinnitus aurium quoque adest, cui surditas supervenit; sitis adest magna cum leni febre, vel nulla cum magna, accedit linguæ ariditas, fissuræ & nigrities, *araudia*, faucium asperitas & siccitas, sapor in ore amarus, qui ultimis hicce locorum in petechiis omnibus erat; porro notantur cardialgia, nausea & quod hic observavi, inprimis à carne, ut nec nomen, multo minus odorem vel aspectum perferre ægri possent, cum tamen alia assumerent alimenta; accedit simul vomitus cum dejectionibus & alvi fluxibus variorum spumosorum foetidissimorum excrementorum, & anima foetida; ut & sudores copiosi, quod in omnibus ferè nuper observare licuit, superveniunt insuper hæmorrhagiæ narium, & mictiones interdum cruentæ, nec sexus sequior in tali morbo abuteri hæmorrhagia immunis est.

Thes. XV.

Hæc recensita omnia fere, cum aliis malignis sunt communia, specialiora sunt quod febris petechialis sæpius pleuritidem mentiatur, quâ larvâ pariter ultimò & hic multos invadebat; alios nephritidis vultu initio corripit, cujus dolor gravativus & vagus in abdomine simul percipi solet, cui fixus & lancinans dolor in spina dorsi & scapulis jungitur, pariter in multis nuper observabilis; quæ omnia tamen æque ac præcedanea nondum indubitata febris petechialis diagnosin præbent, donec suspici-

suspicio petechiis confirmetur ; quæ raro quarto, sæpius circa se-
 ptimum erumpunt diem, circa pectus & scapulas, hinc & dor-
 sum & abdomen & crura, tandem etiam in brachiis notantur, fa-
 cies ordinario libera est, sed collum iisdem tingitur, quousque
 collaritectum esse solet, quod pariter nuperis in petechiis obser-
 vatum. Sed cum pulicum morsus referant maculæ, facile cum
 iis confundi possunt, quod evitabitur si notetur qua ratione in
 petechiis in centro punctum ruberrimum morsus pulicaris ve-
 stigium deficiat, adde *ZACUT. LUSITAN.* experimentum, quod
lib. 3. prax. admirande observ. 14. suppeditat, dum apposita farina
 lupinorum cum aceto aut oxymelle subacta non petechias, sed
 pulicum morsus statim evanescere dicit. Sed in scorbuto macu-
 læ, pulicum puncturis similes, æque efflorescunt, quas cum citra
 malignitatem fieri notabis, facile à petechiis malignis distingues.
 Magnitudo ut plurimū pulicum morsus magnitudinem, non exce-
 dit, quandoque tamen extenduntur magis ut etiam ad assis Lu-
 becentis, eines Lössch-Schillings / magnitudinem accedant, hujus
 magnitudinis pariter observavit Cl. Dn. Præses in Studi-
 oso in ultimis petechiis cum summo vitæ periculo hac febre de-
 cumbente, ast restituto. Maculæ autem istæ sunt rubræ, pur-
 pureæ, pallescentes, in æthiope albæ visæ sunt, *Eph. Germ. an. 8.*
Dec. 2, Obs. 128. flavescentes, quandoque lividæ, & plumbei co-
 loris, interdum etiam nigræ à Belgis *Peppers. Korn* dictæ ap-
 parent, pessimæ gangrænam & sphacelum indicantes partibus
 quibus insident, simili prorsus modo ut à maligna febre
TULPIUS lib. 3. observ. 41. brachium sphacelatum notavit; nec mi-
 nus velut inusta escharam simul inducentes observatæ leguntur
in Ephem. Germ. N. C. Dec. 1. an. 6. Hoc adhuc notabile est quod
 præter maculas petechiales & vibices simul appareant, vel solæ &
 sine maculis. Malignitate tandem superata scabies quandoque re-
 linquitur, qualem æque post febrem hanc superatam in Studio-
 so Cl. Dn. Præses notavit. Copiosa quoque salivæ muco-
 sæ excretio post statum magis in declinatione salutaris notari
 solet, quam pariter in nuperis ægris eodem successu observare
 contigit.

Thef. XVI.

Tantam symptomatum farraginem inducit miasma peregrinum, ex peregrina quam cum spiritibus & sanguine iniit lucta, quousque autem fluida resistunt ut non subito destrui queant, inter colluctantia proportio erit ferè in æquilibrio, unde fit, ut dum æquali vi in se mutuo ruunt, micissima morbi sit invasio, & quilibet morbum levem *eine Krantheit die nicht viel zu bedeuten habe* sibi persuadet ac prævidit; cum autem sensim ac sensim ad minima sanguinis penetret eorumque vincula dissolvat spirituum animalium valde impeditur & secretio & motus, reliquisque fluidis per partium meandros errantibus idem deficit, unde *virium sine manifesta causa de,ectio* fit, fibræ interim à spiritibus qui adsunt vim simul spasmodicam patiuntur, unde *membra fatigata & ictibus quasi contusa* sunt, nec ager sibi hac de re insueta & incognita, *consci*us est, hincque statum suum præter naturalem exprimere nequit, nisi *præcordiorum angustia & inquietudine*, quæ excipiunt sæpe *lipothymia*.

Thef. XVII.

Cunctatione veneno major vis conceditur, & sæpe victas manus ager porrigere cogitur. Interim autem dum lente sic & cum vicissitudine luctantur, fit, ut jam miasma supprimat, jam supprimatur, nec unquam hinc constans motus sit, sed fibræ partium minus concutiantur, magis quietare incipiant, unde *horroris sensus* fit, simul *inordinatus*; at cum semper lucta mutetur, & peregrinum sibi resistentia corpora supprimat, & sic secum in suum motum majorem abripiat, fibrarum tremulus naturalis motus major fit, & sic *Caloris* succedentis idæa oritur qui adhuc *mitis* est, aut *nullus* percipitur si statim novam fluida acquirant resistentiam, donec longiori lucta vehementius confligant, vehementior quoque fibrarum concussio, non potest non fieri, unde *insignis calor cum vigiliis pertinacibus* ex motu spirituum concitatori, qui subsidenciam & flacciditatem nervis neutiquam concedunt, sed simul intra cerebrum aberrando, jam hæc jam alia rerum vestigia menti præsentia sistunt, & ab externis eam avocant, circa quæ sic mens attentius occupata, de iis ratiocinatur & verba facit, quæ cum iudicio adstan-

stantium cum non conveniant, *delirare æger* dicitur, sed hæc deliria; tam diversa sunt, quot ægri; licet idem miasma omnium horum fluidis turbam eandem induxerit, quæ diversa, diversas animi passiones in statu sano amicas, indicant, ut:

Navita de ventis, de tauris narret arator

Enumeret miles vulnera, pastor oves.

Sed hisce dissidiis cum fluida concutiuntur, ex valorum poris in cerebri ventriculos ejicuntur crassiores particulae, sed poros cum ingredi nequeant, à linea recta recedunt & in vorticem abeunt resiliendo, & reliquos omnes spiritus in eundem cogunt motum, unde *vertigines* earumque varii gradus; & si crassiores ejectæ particulae cerebri poros, quod facile fieri potest, obstruant, jungitur *veternus*; frequentissime etiam, in primis in statu *convulsiones* superveniunt, quas tum ex acredine humorum & spirituum, tum inordinato horum motu, originem habere autumo, quæ imminentes certò judicantur, si in vola manus tensiones, aut circa carpum pullum tangendo tendines moveri quietis digitis sentiat medicus, aut æger sibi conscius titillationes in vola manus percipiat.

Thef. XIIX.

Pulsus humorum motus testis est & inde producitur, hinc si dicerem varietatem pulsum, à diverso fluidorum statu & contagii recessu dependere, me non errare puto, per artiarum enim angustias, sanguis sive bene sive malè mixtus, sicque benè vel male motus, propelli nequit, sine harum dilatione, quam constrictione excipit, hinc necessario diversus pulsus est; *aqualis* autem hicce notatur, si fluida æqualiter turbata, nullum ab alio declinet, si vero æqualiter non infecta quacunque de causa id fiat, vel inspiratione miasmatis diversa, vel pro hujus introitu vario, vel quacunque de alia, *pulsus* quoque *inequalis* erit; *frequenti*, volatilitas ac fluiditas sanguinis indicatur, *parvus* autem & *debilis*, agiliū suppressionis factæ, testis est. Et ut pulsus, sic & urinæ variant, ex eadem fluidorum turba, quæ si in minimis ut in sensus non incurrat, *sanorum similis* est *urina*; si vero hæc turba magis sensibilis sit, crassiores autem nondum secessionem ab invicem sint passæ, sed firmâ adhuc connexionē cū reliquis habeant nec per tubulos renum constrictos transitus pateat, non nisi *agrose* transeunt,

transeunt, unde *tenuis* apparent, aut si hæc simul aquæarum fluen-
tum sequantur, & per renum poros transire possint, *crassa & tur-*
bida erunt, sique firmitus cohæreant *sine sedimento*, vel laxius pon-
dere suo subsidentes *graviusculæ cum sedimento* urinæ apparent.
Colorem urinarum quod concernit ille varius à varietate
salium deduci vult; *rubedo intensa* ab acido, *pallidus & flavidus*
crocea ab alcali, quod experimentis chymicis probare conantur,
indeque etiam *sedimentum* vel *lateritium* vel *argillaceum*, obser-
vari; factum hinc est, quanquam minus tutò argumentari queat,
ut sint, qui ex apparente urina diversa, remedia convenientia
eligi posse diversa sibi persuadent, si rubra urina, alcalia, si ar-
gillacea, acida convenire, hæc mea quidem non facio, cum
quam infidate testis sit urina in malignis abunde edoctus sim; reti-
cere tamen non possum, quod in nuperis petechiis ratione urinæ
obstervare mihi contigit, argillacei coloris *urine* & *urine* *Jauche* urinæ
& sedimenta earum erant, & acidiuscula tunc temporis
fuisse salutaria pariter accurate notavi; non levis hinc de urinæ
coloribus sic opinari hisce accedit confirmatio.

Thef. XIX.

Crassiuscula quia cum subtilibus simul moventur eæque per
totum corpus pererrare coguntur, non omnibus partium poris
conveniunt, hinc ubi vel gyratione vel subtilis poris sunt, vel illæ quæ
levissimam crassitiem habent, facile hærent eosque obstruunt,
imprimis si cum subtilioribus laxè cohæreant, unde si sistuntur in
auditoris nervis tum & *tinnitus* & *surditas* fit, æque nuper ob-
servabiles; Cumque glandularum salivalium structura crassiuscu-
lis impulsis salivæ profluenti obicem facile ponat, hinc irrigare
fauces ea nequit, nec tantum *siccis* calori respondet, vel caloris
modum excedit, sed & *lingua* simul *arida & aspera est, fissuræque*
obtinet, unde simul *æraudia* cum ex siccitate organa libe-
rè moveri nequeant; & ab aëre viscidum in lingua indurante
nigrescit, cum *amarissimi* sapore, qui ex inhærentibus linguæ pa-
pillis nervaceis cum viscido biliosis particulis molestè vellican-
tibus oritur, de quo sapore pariter in hac febre ab ægris quæræ-
læ instituebantur. Si autem in iisdem vasis salivalibus nulla fiat
obstructio, nec humidum etiam calore non absumitur, cum saliva
cum

cum intenso calore confluat & sitim sic extinguat; & crassiusculæ istæ particulæ cum aliis activis, ventriculi poros quoque ob-
turantes non tantum *Cardiagram*, sed cum simul acres fue-
rint vellicatione ventriculo vel motus convulsivos imminentes
inducunt, unde *nausea*, vel ipsum convellunt & *vomit* fit.

Thef. XX.

Ad glandularum intestinalium poros alluens impetuose pro-
pulsus sanguis, suam lympham iis concedit, cumque ea varii gene-
ris corpuscula expellit per excretoria vasa sic alvus variis excre-
mentis laxatur; *fluida* est, & sæpe *fetidissima putrida excrementa* eji-
cit, ex turba quam miasma volatile alcalicum spiritibus humoribus-
que induxit, unde humorum idem motus fit ac alias si sal acre al-
calicum volatile cum oleosis mistum cum acido turbatur, & pro-
ut turba major foetor etiam augetur. Talis abominabilis foetor ex-
crementorum in ultimis petechiis æque observabilis erat & quo-
ties acri alvum deponebant, eò intensior calor & debiliores no-
tabantur, manifesto indicio, maximâ vi miasma turbare sanguinis
texturam, cum imminente interitu; Et cum eorundem putridorum
in aspera arteria & ubi glandulæ excretioni dicatæ, exclusio fiat,
anima quoque fetida est, quæ moleste vellicantia *cussim* simul in-
ducunt. Quandoque *alvus astricta* est imprimis in iis, qui naturaliter
segniorem alvum habent, cum glandulæ non satis lymphæ pro
lubricatione intestinorum plorent, dispositæ sic glandulæ citius ob-
struuntur, sicque alvus astringitur, quæ quid inter multos in uno,
cui Cl. DN. Præses medicinam faciebat, observavi,
sed torminibus magis vexatus si cum vi aliquid ejiceret, æque foete-
bat, in reliquis autem symptomatibus ab aliis acribus non abludebat.
Per totum quia motus spirituum & humorum cum textura tur-
batus est, hinc ut circa reliquas partes, sic quoque in glandulis
subcutaneis quid insoliti fit, pori scilicet partim a crassiusculis s. len-
tis obsidentur, partim à spirituum motu turbato spasmodicè
constringuntur, unde impedimentum quo minus vel serum per
lymphatica redeat, sicque *sudoribus æger serè diffuat*, vel pro ex-
cretoriorum obstructione multa, *nullus vel paucus sudor* sequatur.
Et dum turbatus hic humorum motus per vasorum meandros du-
rat, impetum vasa omnia carni minus infixæ inque cavitatem hian-

tia, sustinere non possunt, rumpuntur & sanguinem stillant, vel na-
rium unde earum *hemorrhagia* vel renum, unde *mictiones cruenta*
prout vasa in partibus diversis rupta sunt. Nec uterus ab *hemorrha-*
gia immunis ex mira vasorum complicatione, quibus citius ac reli-
quis vis ac noxa ab ebulliente sanguine hinc inducitur.

Thef. XXI.

Pleuritidem sub invasione *mentiuuntur* petechiæ ex dolore cir-
ca pectus, à spirituum motu spasmodico, qui circa membrano-
sas partes præ reliquis notabilis est, idemque spasmus ut circa
pectus, sic quoque in aliis, inprimis ubi nervorum plexus sunt, se exse-
rit, & sic *lumborum, abdominis, spina dorsi, ac scapularum dolores* pro-
ducit, ut hinc jam sub *nephritidis, jam colicæ, jam aliterius larva*
actionem aggrediatur; accedit humorum vitiata textura, quæ
tam stupendè turbari & dissolvi nequit, quin præ reliquis par-
tibus salinis vis relinquatur, ea intendatur, inter se collisæ & agita-
tæ ex obtusis aciculæ, ex aciculis acinaces efformentur, quæ cum
aliis in motu turbatis ad omnes partium tubulos delatæ, quibus
conveniunt transeunt, quibus vero figura & magnitudine ablu-
dunt, in illis hærent, præsertim iis in partibus quæ constantibus
poris præditæ, ut membranæ, sicque magis circa dictas partes
dolor percipitur, qui major vel minor ex salium acie diversa est,
Sed antequam salibus hæc vis & acies diversa conceditur reite-
rata & recurrens pugna cum miasmate necessaria est, hinc non
primo statim die sed aliis subsequentibus vel *quarto* vel demum
septimo, macularum eruptio fit, scil. cum nexus solutus & salia a-
cuta vehementius agere queant, sicque cum lymphæ salium
menstruo, omnibus partibus & superficiei cutis poris alluunt,
ab æstu humorum in eos adiguntur fortiusque penetrant ubi
aëris exterioris resistantia deficit, hinc in *dorso, abdomine, sca-*
pulis notantur, & si crura brachia ac collum tegantur, æque
tinguntur maculis; sed poris impelli nequeunt quin obstruant,
non nisi materiæ subtili fulguris & fulminis instar ob angustiam
trajicienti transitum concedendo, hinc quot maculæ tot *in-*
flammationum *stigmata* conspicuæ; *rubra* sunt, quandoque *livida*, imo inter-
dum *nigra*, prout salium cuspides acutæ vim causticam diversam
habent, & fibras sic erodunt lacerant, vias ocludunt, ut cum ad
reliquas

reliquas succi fluunt, illas perfluere nequeant, hinc pessima habentur, non nisi escharas & totidem gangrænas & sphacelos dicentes. Magnitudo autem, numerus ut & color petechiarum, non facile determinari possunt, copia salium eorumq; acrimonia & agendi vis hæc diversa agunt, nec nisi à posteriori patet, quanta ferocia in spiritus & humores reliquos egerit miasma virulentum. Hæc salia caustica autem quousque distinctis in locis agunt, maculas efformant, quæ si jungantur & uniantur, *vibices diversæ magnitudinis, coloris lividæ, vel unæ cum maculis vel solæ,* fiunt prout salium causticorum per partes superficiei cutis vel junctæ vel divisa eruptio est; & cum acrimonia salium intertexta vascula sanguifera simul erodat, factum est ut in vibicibus extravasatus sanguis inveniat. Restituto autem sanguinis & spirituum naturali motu, ubi peregrina subacta, & ad latera prorsus secedere coacta, per poros magis apertos ejiciuntur, angulosæ salinæ particulæ ita transire nequeunt, quin hinc & inde in epidermidis latera, angulositatibus etiam obtusis factis, impingant ejusq; situm & connexionem transeundo invertant, fit ut *scabius malignitate superata* relinquantur, quæ indicat quanta acriorum copia fluida referta fuerint; eadem acres particulæ cum lymphæ per vasa salivalia transeuntes ea magis dum stimulant *ptyalismum* simul cum *euphoria* notabilem reddunt cum mucositate, quæ viscidæ ex compressis salivalibus simul exprimuntur.

Thef. XXII.

Prognosis cum in omnibus acutis sit incerta, teste HIPPOCRATE, in hac febre dubia erit, cum periculosus valde morbus sit, & observationibus confirmatum habeamus, quod quo magis blandiatur eo magis noceat, & ex improvise mors immineat & sequatur, cum alii morti vicini sæpe præter spem & expectationem evadant, quod adhuc in nuperis petechiis edoctus sum. Si maculæ bene erumpunt intense rubentes, cum aliquilibus coctionis signis, magis salutare sunt, imprimis si pedetentim pallescant & evanescant, quam si lividæ, cærulei vel plumbei vel nigri coloris, quæ deterrimæ gangrænam & sphacelum certo interitu indicant, & observatione confirmat FORESTUS lib. 6. observ. 36. & Ephemer. German. N. C. dec. I. an. 4. obs. 53. His contrariatur
obser-

observatio in Dec. 1. Annos. 57. observ. III. ubi in quodā febre petechiali laborante, maculae duae nigerrimae paulo supra anum quasi cauterio inustae & escharae relictæ magnitudinis grossi argentei magni, observatae sunt. In carpo manus sinistrae & pollice dextrae manus uti & in fronte maculas elevatas primo lividas deinde cœruleas ac quasi sugillatas braun und blau magnitudine assem lubecentem adæquantes, hic in Studio febre hac tunc temporis epidemica, correpto, triduo ante mortem observavi, post mortem in regione umbilici ejusdem notæ una comparuit. Maculae paucæ cum febre atrociori & urina malè existente lethales fere sunt, & mali ominis est si retrocedant, nullo prægresso errore, interitum certum indicant. Si ex errore præcedaneo dispareant æque magnum periculum portendunt, cum salia caustica retropulsa circa interiora sic vehementius cum majori periculo agant, idem metuendum si excrementa alvi foetida vel nigra, fuerint quibus durantibus petechiæ semper disparere solent, cum insigni ægri debilitate, id quod pariter nuper observabatur. Hæmorrhagia in petechiis semper suspecta habetur & magnam nexus dissolutionem indicat. Urinae si in petechiis clarae mingantur, & postea cum sedimento turbidae fiant, bonæ quidem habentur & spem evasione suppeditant, sed ut semper infida testis urina, sic quoque hic sæpe fallit, & æger cum malis urinis quandoque restituitur, ut e contrario cum bonis moritur, ut id observationibus satis probatum dari potest. Quando à sudore calido & per totum corpus diffuso symptomata remittunt non levis restitutionis spes oritur, sed si sudores frigidi oboriantur, spirituum inopiam & obstructions multas indicando, portendunt ut plurimum malum, quanquam sudores crebri, calidi licet, etiam febricitanti si supervenerint, febre remissionis experte, calamitosi sint, vid. HIPPOCRAT. aphorism. 56. sect. 4. si convulsionēs, contractiones, tensiones, singultus, dentium stridor perversiones labri, superciliorum oculorum, oriantur, aut lacrymæ involuntariè effluant mortem denunciare solent. Floccorum collectio, quamvis aliàs pro signo instantis mortis habeatur, dum æger vel delirat, vel humorum in oculis turbatio fit, in hac febre non semper lethalis est, uti præter propriam expe-

experientiam observationem suppeditant *Eph. Germ. Nat. Cur. Dec. I. an. 3. observat. 269.* Ad tempus eventus quod attinet minus quam aliæ malignæ acutæ esse solent, & lentè sua tempora percurrunt ut in statu intra dierum sex, octo, vel plurium decursum non mutantur, sed in eodem tenore maneant ægri, antequam vel in melius vel in deterius mutantur. Denique ex observationibus practicorum hoc notabile est, quod quæ morbum negligunt sicque curationem differunt, hincque aërem liberum non vitant, diutius non tantum decumbant, cum si omnia ritè observentur, vires non prostratæ adeo sint, intra quatuordecim dies ferè eventus adsit, sed sæpissime succumbant.

Theat. XXIII.

His itaq; expositis, in ancipiti licet morbo cura tamen cordatè instituenda venit, ubi è chirurgico fonte omnium primo consideranda Venæ sectio est, quæ ad nîsum spirituum insolitum minuendum a multis valde laudatur, eaq; eò magis si plethora adsit, & sanguis vehementissime ebulliat, ex qua, licet non morbi curatio & symptomatum sublatio obtineatur, levamen tamen sperandum sit. Sed cautè admodum, nec nisi urgente necessitate operatio hæc instituenda, & tanta majori circumspèctione & animi applicatione, pulsu prius diligentissime explorato cæterisque ægrotantis circumstantiis seriò pensitatis, sagax medicus hanc muneris sui spartam obiet, si non nesciverit a cuspide lanceolæ vitam ægri & mortem pendere, & experientia edoctus, quod venæ sectio jam in petechiis profuerit, jam noxam induxerit. Inconvenienter enim administrata venæ sectione spirituum vis elastica adeò præpeditur, ut in posterum plane succumbant, neq; e amplius debito modo se expandere valeant unde venenum sese in tantum recolligit & magis subjugat fluida, ut eventus status anceps reddatur. De cucurbitulis scarificatis nil addam, cum enim vices Venæ Sectionis supplere nequeant, si institui ea posset per se patet, quod nullius in hac febre effectus esse queant. Sed circa vesicatoria alia plane disputatio est *RIVERIUS in sua prax. lib. 17. sect. 13. Cap. 1. & WALDSCHMIDTUS in Ephem. German. Dec. I. An. 2. Obs. 114.* affirmant cum felici successu non unum sed plura vesicatoria applicari posse, nec minus *SANCTORIUS de method. vitand. error. p. 202. & seq.* ea in malignis suadet, pariter *ETHMULLERUS prax. p. 365.* in nulla febre magis quam in petechiis convenire ea docet. Quibus tamen suffragari meritò hæreo, cum acre sal causti-

cum in cantharidibus sanguinem tali in febre a salibus causticis turbatum, magis turbaret, spiritus in orgasmum deleterium cogeret, ut ardor summus, capitis incendium & convulsiones epilepticae imò nonnunquam mors ipsa acceleretur. Exemplo probatur in *Ephem. German. Dec. 2. ann. 9. Obs. 131.* Cum tamen usurpari debeant non nisi in ultimo hujus febris gradu convenire ea censeo, cum veneno victæ ferè manus porrigantur, quod ex sudore vel madore frigido per totum corpus præter caput diffuso, ex respiratione suspiriosa, pulsu tremulo, urina clara & straminea & diris nervosi generis symptomatibus facile judicatur, si tunc quicquam adhuc tentandum restat, vesicatoriorum usus conveniet, quippe ex hac inflammatione artificiali spiritus animales languentes & oppressi resuscitantur ut iterum se expandere incipiant.

Thes. XXIV.

Ex fonte pharmaceutico autem maximum in curatione hujus morbi momentum desumitur quod primario consistit in subactione miasmatis peregrini, ejusque ex corpore exterminatione & spirituum ac sanguinis in vigorem pristinum restitutione. Eum in finem commendantur evacuantia tum vomitoria, tum alvum purgantia tum Clysmata; Ad primum genus multi confugiunt & suadet in primis *ETHMULLERUS, COBERUS &c.* Alii autem iterum dissuadent & primas vias elysteribus abstergi debere malunt, ut *RIVERIUS lib. 17. prax. Sect. 3. Cap. I.* Pro priori sententia pugnat medendi methodus, quando scil. primæ viæ saburrâ sint refertæ, nausea urgeat, aut inanis vomendi conatus adsit, cum sapore amaricante, aut similibus ructibus cum cardialgia aut præcordiorum anxietatibus, hæc enim ratione diarrhæa & alia gravia symptomata in cursu morbi oriunda optime præcaventur, nec vis medicaminum impediretur. Pro parte altera stat ratio, nulli enim non erit notum quantas turbas vomitoria in corpore excitent & quanta vi agant, unde sanguis & spiritus jam turbati semper magis turbantur & æger jam tum exhaustus & debilis his convulsionibus magis debilitatur, ut non raro ipsam simul evomat animam; cum ab exhibita drachm. sem. tartar. vitriolat. pro digestivo tanta alvi solutio facta, ut intra xxiv. horas ultra centum secessus habuerit, & in vitæ maximo discrimine æger raptus fuerit, vid. *Ephem. Germ. Dec. 1. an. 3. p. 67.* imo levissimum purgans *Manna* ad Une. ij cum unc. j olei amygd. dulc. tantam alvi dejectionem produxit; ut inde mors sit secuta; quid non detrimenti a vomitoriis

toris hinc expectandum. Magna prudentia hinc opus, hic enim peccare non licet, impr. cum junioribus medicis facillime tribuatur culpa ut dicant *Er ist ein junger Mensch/und greiff die Leute so stark an/alt laxe circumstantiæ vomitorium exigunt quid in re ancipiti faciendum? si calculum meum addere licet, urgente necessitate in initio wenn der Kranke anfängt zu flagen & viribus adhuc integris ac primū mutationis momentū percipit, vomitorium ex antimonio desumptū vel pulverem Comitæ de Warwick exhibere posse statuo. Si diutius autem abstinerit magisque jam alteratur, vulgare monitum: Manum de tabula, in hocce remediorum genere commendatum habeo. Et si alvi obstructio evacuationem primarum viarum indicare videatur, potius clystere tentanda res est, quo cum sæpe, imo fere semper scopus desideratus obtinetur, quanquam & ne hic quidem satis tuto applicari possit, cum sæpe immanes diarrhææ hujus usum insequantur, Et quanquam tantas turbas excitare nequeat, ab usu frequentiori tamen absteineatur nec nisi præter summam necessitatem applicetur, imprimis si eruptionis petechiarum signa se manifestent, sic enim cavendum ne minima turba inducatur, cum interiora aliàs majori periculo vim miasmatis experiantur.*

Thef. XXV.

Alexipharmaca & diaphoretica necessaria sunt, majoriq; cum securitate & successu ad hunc morbum avertendum in usum vocantur, sunt enim convenientissima, dum vel gaudent æthere nostro convenientissimo, quo junctis viribus ætheri miasmatis peregrino resistunt, vel suis particularum texturis convenientibus succurrunt iis in sanguine, quæ laudabiles & necessariae sunt, sed subjugatæ & enervatæ quasi gemiscunt, ut sic nisi valdè rebellis ac indomabilis sit in suum motum conspirare eundem faciant, unde sensim subigitur & subactum citius per cutis spiracula exterminatur, unde expulso peregrino fluida amplius turbari non possunt, sed pristinam texturam, pristinum vigorem ac motum acquirunt & retinent, si hoc obtineatur, cura febris petechialis felicissima est, ubi autem notamus quod ægri nullo modo ad sudores cogendi sint, nec multis stragulis super impositis defatigandi, ut enim sudores exprimuntur sic quoque simul spiritus, eorumque penuria fit, quorum defectu reliqua fluida victas manus statim porrigunt, & loco spe felicitis curationis, tristis e vita discessus certo certius sequitur, prout hoc an-

re biennium & quod excurrit a Cl. Dn. Præside annotatum, ubi æger cum sudore intempestivo, animam simul deposuit. Blandè itaque tractandi in hypocauftis saltem tepidis, inter stragula levia, hacque in parte maximè *CELEBERRIMUM SYDENHAMII* sequor qui *observ. Medic. Sect. V. Cap. 2. p. 340.* experientia adstipulante refert, se in febre continua jussisse ut æger quotidie lecto abstineret, saltem ad horas aliquot, vel si id vetaret major, ejus debilitas vestes saltem indueret & supra lectum cubaret, capite paulo elatiori; hoc consilium optimum nuperis in petechiis observavi, cum omnibus suis ægris Cl. Dn. Præsides non nisi tepidum hypocauftum & levia stragula, licet hybernum tempus esset concederet, successu non infelici; hocce & sub regimine diaphoreticorum ulus nihilominus continuus sit, donec restitutio sequatur.

Thef. XXVI.

Sed fluida cum diversimode turbentur & jam dissolutionem jam coagulationem patiantur, diversimoda etiam alexipharmaca erunt; Eligenda sunt hinc alia præ aliis, respectu miasmatis diversi, diversè agentis, sic cum sanguis coagulatur, sicque acidum, quamquam rarius, causa sit, abstinendum ab acidis est, & destruentia acidum maxime convenient, hæcque sunt alcalia: tum fixa, Sal. Card. bened. scordii, absynth. centaur. minor. vel ipsum sal tartari fixum, aut nitrum alcalifat. & similia; tum volatilia: ut sal volat. Corn. Cerv. viperar. bufon. succin. vel salia phlegmate suo soluta quæ spiritus eorum constituunt, sic spiritus Corn. Cerv. Aut compositi ut spiritus sal. ammoniac. succinatus, Liqv. Corn. Cerv. succinat. sal. volatile oleosum Juniper. &c. alexipharmaca dici merentur. Nec excludenda sunt absorbentia, terrea, item antimoniatia diaphoretica, ut antimonium diaph. & regulus medicinal. conveniunt; Et quæ consistentiæ solidioris sunt, & licet proprie alcalia dici non mereantur, latis tamen poris suis & rigidis particulis acido resistunt, disjungunt, imo mutant, ut ejus obtusæ cuspides fiant, & actio omnis reddatur debilior, sicq; eo subjugato restitutio promoveatur; talia numeranda sunt, Corallia, ocul. cancr. Corn. Cerv. sine igne & ustum terra sigillata, margaritæ & lapid. pretios. exque inde compositi pulveres, bezoardici Sennert. Michaël. pannon rub. &c. quæ simul ratione sui ætheris eum consveto & salutari familiaris operantur & juvant, quod circa lapides pretiosos maximum momentum multis est, si præ vilioribus absorbentibus peculiare quid obtinere debe

beant. Huc faciunt & animalium gelatinæ ut C. C. gelatina, eboris &c; quibus acidæ particulæ blandè infringuntur, involvuntur, sicque ad scopum desideratum, symbolum addunt,

Theſ. XXVII.

Diffolutus cum sanguis est & justo fluidior, frequentior petechiarum causa, acidiuſcula alexipharmaca sunt; ut enim in peste, sic in privata tunc eandem merentur laudem; talia sunt: aqua prophylactica Sylvii in *prax. Cap. 28. §. 31. p.m. 225.* descripta, aceta Bezoard. cum theriacalibus aquis, clyſt. antimonii vel alii spiritus acidi, vel cum eorum phlegmate paratæ tincturæ flor. calendul. rosar. bellid. aquileg. &c. tinctur. pariter bezoard. Michaël. ut & Mixtur. simpl. succ. citr. & quæ alia acidiuſculum saporem referunt, quibus simul & antimoniata diaphoretica, antimon. diaph. regul. antimonii medicin. bezoard. mineral. cum absorbentibus jam nominatis annumeranda sunt, & in hac causa alexipharmaca, quæ juncta ultimis in petechiis omne abſolverunt punctum & diarrhæis aliisve symptomatibus ex fluiditate humorum nimia, & spiritibus irritatis, oriundis resistunt, eaque remonent. Ex quibus allatis & adhuc aliis cum aquis temperatis: scord. scorzoner. card. bened. flor. sambuc. borragin. &c. variæ formulæ justa doſi & iterato parari possunt, tales maximè convenientes quæ cochleatim sumi & sic simul continuo ferè oppugnare queant malum, cum non intermissis refocillantibus, confect. alckerm. de hyacinth. &c. ut resistantia eò major fiat, quæ omnia pro circumſtantiarum ratione & medici judicio mutanda, eligenda, etiam rejicienda sunt.

Theſ. XXVIII.

Nec intermittenda Cinnabarina censeo, diaphoreticis & absorbentibus mixta, quæ in utroque casu conveniunt & eò magis quo circumſtantiaſpasmus indicantes se manifestant, hinc si ut *Crato* cinnabarim nativam epilepsiæ, sic Cinnabarina spasmodicorum motuum magnetem dicerem non errabo, & dictis remediis denique addenda erunt opiata, qualia sunt diascordium Fracast. Sylv. laudan. opiat. theriac. cœlest. pulvis anodyn. Ludov. & variæ opii tincturæ &c. ut & Camphora, quæ ab aliis laudantur, rejiciuntur ab aliis, sed pro variis circumſtantiis exigentibus aliis admisceri non sine ſucceſſu poſſe, hætenus ſatis firmatus hæc ſcribo, modo tempeſtivè limato judicio & provida manu exhibeantur.

Th. XXIX.

Fons diateticus svadet aërem inter frigidum & calidum medium, victum tenuem, cibos euchymos & eupeptos quidem, sed parcè exhibitos, ne ventriculus obruatur, quod in hac febre non sine noxa fit, hinc juscula ex pullo gallinaceo parata sorbenda sunt bis vel ter in die, it. juscula avenacea, hordeacea, &c. cerevisia fit tenuis & bene defœcata, vel loco ejus decoctum hordei cum Corn. Cerv. vel radicis scorzon. cum rasur. Corn. Cerv. & pro exigentia causæ acidiusculi syrupi addi possunt, hinc nec vinum penitus interdicendum, impr. si dissolutus a miasmate sanguis sit, sic *HENRIC. ab HEER.* obs. §. de muliere refert in petechiis pro desperata habita vino restituta, vid. quoque *Dn. FEHR. in tract. de Scorzon.* p. 173. nec nuper id sine successu factum, impr. si theë potus simul ægris jubeatur quem & necessarium & salutarem in ultimis petechiis notavi, bis ad minimum in die assumtus, sic non tantum aqvosis miasmatis vis eluendo & diluendo infringitur, sed simul sine omni molestia diaphoresis promovetur & sanguinis nexus dissolutus a theë vi astringente, quam gratâ amaritiæ in lingua prodit, simul restituitur, hinc hujus potus copiosus sit. Somnus & vigiliæ quantum possibile modum non excedant, alvus sit libera, & animi pathemata evitentur cum ad augendam veneni vim plurimum momenti ut superius demonstratum afferant & omnia in diætâ eò vergant, quo vires conserventur. Et hæc quidem pro instituti ratione de morbo hoc dixisse sufficiant: Maximas Summo Numini pro præstita opera & concessis viribus gratias ago utque in posterum suâ gratiâ mihi adesse, & omnes meos conatus & labores ita dirigere velit quo in Nominis sui gloriam & proximi emolumentum cedant, supplex precor.

COROLLARIA

1. *Appetitus famis & sitis non est in ventriculo, assumptione tamen cibi & potus sedatur.*
2. *Concoctio, assumptorum diversitate facilitatur.*
3. *Titillatio & dolor tantum gradu differunt.*
4. *Nullus dolor sine convulsione, non omnis tamen convulsio est dolorifica.*
5. *In Eva omnium hominum corpora, quæ fuere quæ sunt & adhuc erunt realiter delineata fuisse, extra dubium est.*